

 BESZÁMOLO

KIHÍVÁSOK ÉS KOMPETENCIÁK

NEMZETKÖZI YOUTUBE KONFERENCIASOROZAT
AZ MKE SZERVEZÉSÉBEN

2020. november 18. és december 9. között

▶ ÁSVÁNYI ILONA

Pannonhalmi Főapátsági Könyvtár

▶ TÖRÖK BEÁTA

Sapientia Szerzetesi Hittudományi Főiskola Könyvtára

A Magyar Könyvtárosok Egyesülete immár ötödik alkalommal rendezte meg nemzetközi tudományos konferenciáját a kompetencia témakörében, melynek címe idén *Kihívások és kompetenciák* volt.

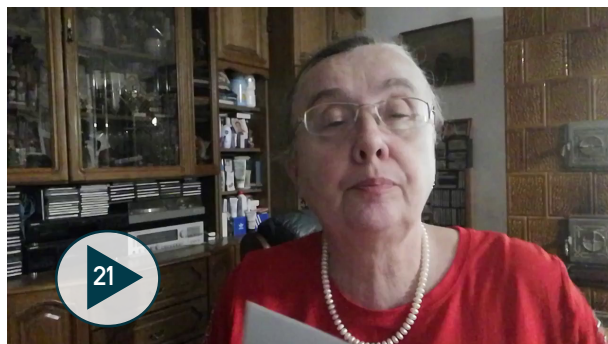
A járványhelyzetre való tekintettel YouTube konferencia-sorozat formájában követhették az érdeklődők a programot, 2020. november 18. és december 9. között, minden szerdán 10 órától, az MKE YouTube csatornáján, ahol az előadások utólag, később is megtekinthetők.

ELSŐ NAP – 2020. NOVEMBER 18.

A programsorozat első napján ▶ – 2020. november 18-án

– elsőként **Barátné Hajdu Ágnes** (elnök, MKE; egyetemi tanár, ELTE Könyvtár – és Információtudományi Intézet) bevezetőjében bemutatta az előadókat, és utalt az első nap előadásainak témáira.

Elmondta, hogy a könyvtár

és információtudomány napjainkban az egyik legdinamikusabban fejlődő terület. A változó gazdasági, társadalmi környezet az információs társadalom és a globalizmus új elvárásokat támaszt a könyvtárosokkal és az információszolgáltató szakemberekkel szemben. Az új változásokra paradigmaváltással kell válaszolnunk; a hagyományos szakmai ismereteinket újabb képességekkel, kompetenciákkal kell gyarapítanunk, hogy megfelelhessünk a kihívásoknak. Az első két előadó ezt a helyzetet elemezte, értelmezte, megállapítások és kérdések formájában, mely kérdésekre lehetséges elméleti vagy éppen felmérésen alapuló, a gyakorlatban is hasznosítható válaszokat adtak.

Az első előadást **Stephen Wyber** (IFLA Manager, Policy and Advocacy, Hollandia) tartotta **Fejlesztési célok a digitális világban. A könyvtárak és a könyvtárosok hat szerepköre** címmel. Az IFLA munkatársa először a szerve-

zet céljait, törekvéseit ismertette, majd arról szólt, hogy a könyvtáros szakmát – ahogy más területeket is – jelentősen befolyásolt a COVID-19 járvány, mely felgyorsította, intenzívebbé tette az ismert szakmai trendeket, rávilágítva egyes kérdésekre. A legnyilvánvalóbb ezek közül a digitalizálás jelentőségének a felértékelődése és a digitális eszközök széles körű elterjedése. Az előadás arra próbált rávilágítani, hogy hogyan változott meg mindebben a könyvtárak szerepe, és a változás milyen készségeket kíván meg a könyvtárostól. Az internet széles körű elterjedése olyan könyvtárhasználókat nevelt, akik bárhol, bármikor, széleskörűen, gazdag,

információkhoz szeretnének jutni, okos eszközök, lehetőleg egyetlen eszköz segítségével, egyszerűen. Rádöbbsentünk arra is, hogy a gazdasági, tudományos, társadalmi, szociális stb. tényezők között sokkal szorosabb az összefüggés, mint korábban gondoltuk. Ezek eredményes kezelése megfelelő és hatékony szakmapolitikát kíván. A globális kérdésekre globális megoldásokat kell keresni. Ám a siker titka, hogy a fenntartható fejlődés – melynek szempontjairól 2015-ben állapodtak meg az ENSZ tagállamainak elnökei és kormányfői – tényezőinek együttes hatása megjelenik-e és hogyan az egyén szintjén.

A könyvtáros három hagyományos attitűdje: **őrzi** (Protectors of heritage) és **szolgáltatja** (Providers of access to information) a világ dokumentum-, információ-örökségét és **új ismereteket** (empoweres of users) közvetít ezek használatával és elérhetőségével kapcsolatban. Ezek a feladatok szerepelnek a fenntartható fejlődés szempontjai között is. Napjainkban azonban a digitalizáció korában ezek az attitűdök sajátos szempontokkal gazdagodnak: a szerzeményezés, a megőrzés, a szolgáltatás naprakészséget kíván, biztonságos eligazodást az információbőségben, a rohamosan változó technikai eszközök biztos és bátor használatát, kiváló kommunikációs készséget, bizonyos jogi ismereteket, például, hogy hogyan őrizték meg az olvasók az adataikat, hogyan legyenek biztonságban az online térben.

A legfontosabb, hogy folyamatosan tanuló szakmává kell válnunk, hiszen azt hirdetjük **magunkról, hogy könyvtáraink az élethosszig tartó tanulást biztosító intézmények**. Mindez azonban nem jelenti azt, hogy mindent nekünk, könyvtárosoknak kell csinálnunk. A könyvtár három alapvető szerepe, **hogy portál, partner és platform**

legyen. A könyvtár sok esetben kapu (**portál**) egy másik intézmény tartalmaihoz. Ezzel **partnerekké** is válunk például kormányzati szervekkel, civil kezdeményezésekkel, különböző intézményekkel és társadalmi csoportokkal, jól kamatoztatva könyvtáraink olyan erősségeit mint a tereink, a hírnevünk, a szakmai hozzáértésünk, a munkatársi gárdánk. A **platform** szerepben a könyvtárak a szó tágabb értelmében biztosítanak teret más intézményeknek és maguknak a könyvtárhasználóknak, mások mellett adatmenedzseri vagy rendezvényszervezői tevékenységükkel.

A második előadó **Ragnar Andreas Audunson** professzor (Oslo Metropolitan Egyetem, Norvégia) volt. Előadásában – **Amikor könyvtárrá válik az egész világ: könyvtárak és könyvtárügy a 21. században** – a négy éve működő Almpub

nevű kutatócsoport vezetőjeként a munkaközösség eredményeit és tapasztalatait osztotta meg velünk. A nemzetközi munkacsoport – melyben Tóth Máté, a Könyvtári Intézet munkatársaként is részt vett – hat országban vizsgálta a könyvtárakat, levéltárakat, múzeumokat és közintézményeket a digitalizált világban, Norvégiában, Dániában, Svédországban, Németországban, Svájcban, Magyarországon.

Az előadás a következő szempontok mentén épült fel: Mit jelent a cím, mi szerint könyvtár az egész világ? Mit jelent a könyvtár és a könyvtárosság korunkban? Továbbá az Almpub kutatócsoport vizsgálati eredményei alapján szólt a könyvtári fizikai, valóságos, és nem fizikai (virtuális) „terek” fontosságáról, szerepéről, kapcsolatletteremtő

sajátosságairól a különböző felhasználói érdeklődési körök között korunkban, a könyvtár mint nyilvános tér jelentőségéről és feladatairól, végül a hagyományok létjogosultságáról és fontosságáról a könyvtáros szakmában.

A digitális világban teljesen „beágyazódtunk” az információba. A mai ember folyamatosan információt keres, sokféle összefüggésben – például ha vonatra szállunk és váratlanul megállunk, megnézzük a hálón, hogy mi történhetett, ha beszélgetésben nem jut eszünkbe egy film szereplőjének a neve, „kiguglizzuk”, vagy ha egy beszédet írunk, a neten keresünk irodalmi idézetet.

Viszont az emberek információkeresési képességei között nagy különbségek vannak. Mit jelent eligazodni és segítséget nyújtani az információs óceánon? Van, aki nagy sebességgel vitorlázik ezen az óceánon, biztonsággal megtalálja a halban gazdag helyeket, más csak a sekély vízben evezget, és van, aki csak áll a parton. Nagyon kevesen vannak, akik képesek elkerülni a zátonyokat – kiszűrni az álhíreket és a megbízhatatlan forrásokat. Ez utóbbiak a könyvtárosok, akik tudják, hogy az információk hogyan vannak strukturálva, hogyan érhetők el, hogyan kereshetők vissza. A könyvtárosok esélyt teremtve segítenek a csak a parton állóknak, segítenek navigálni a csak evezgetőknek. Mert a könyvtárosok jártasak az információtudományban: a rendszerezésben, visszakeresésben. Tehát az automatikus keresőrendszerek világában is szükség van a könyvtárosra és könyvtárra. A könyvtárosok olyan szakemberek, akiknek az a szerepük, hogy előre vigyék a tudás gondosan épített gyűjteményeire alapozó, az olvasással, az irodalmi élménnyel, a tudásmegosztással és véleményalkotással kapcsolatos feladatokat, ügyeket. Mindig is ez volt a feladatuk, ám ezt korábban a nyomtatott dokumentum állománnyal kapcsolatban tették,

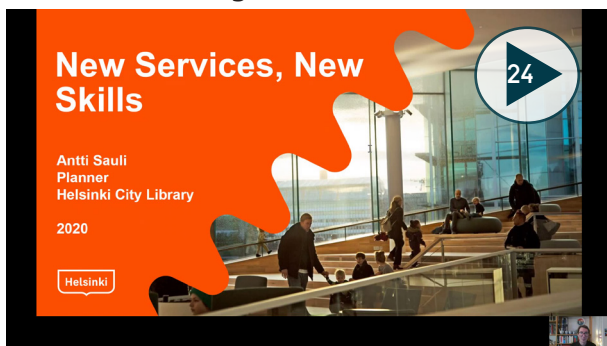
hagyományos nyilvántartási eszközökkel, ma pedig a digitalizáció biztosította technológiák segítségével.

Az Almpub munkacsoport vizsgálatai kimutatták, hogy a könyvtárak, mint valóságos **fizikai terek** (épületek), mint **virtuális terek** (lehetőségek) és mint a **nyilvánosság nyitott fórumai** napjainkban is fontosak, sőt felértékelődtek. A digitalizáció, a virtuális világ előretörése ellenére, az embereknek igényük van a személyes találkozásra, amelynek kedvelt helye, fóruma, módja a mai könyvtár. Nem elhanyagolható az sem, hogy ma már gyakran nem is annyira az információért keresik fel az emberek a könyvtárat, hiszen azokat a különböző keresők és okos eszközeik segítségével bárholnan elérik, hanem a rendezvények miatt. A hat országban végzett felmérés alapján az ezzel kapcsolatos magyarországi mutatók néhány százalékkal még meg is előzik a külföldi eredményeket.

MÁSODIK NAP – 2020. NOVEMBER 25.

A második napon szintén három előadás hangzott el.

Antti Sauli (tervező, Helsinki Városi Könyvtár, Finnország) **Új szolgáltatások, új készségek** című előadásában elsőként a 2017-es finnországi könyvtári törvény újdonságait elemezte. A törvény tartalmazza a hagyományos könyvtári szolgáltatásokat, mint az olvasás és irodalom népszerűsítése, vagy az információhoz való hozzáférés biztosítása, a változatos gyűjtemény fenntartása, de a törvénynek nagyon fontosak az új vonatkozásai, ilyenek például az útmutatás, támogatás, a „sokszínű írástudási

készségek” fejlesztése, mely az új technológiák ismeretét és használatát jelentik mindenki számára. A könyvtári feladatok ellátásához olyan szakemberekre van szükség, akik különböző oktatási háttérrel, kompetenciákkal rendelkeznek. A 2018-ban átadott könyvtár, az Oodi – ódát jelent! – három szintes, 10 ezer nm-es épület, mindhárom szintjének hangulata és funkciója más és más, Antti Sauli így fogalmaz: „... óda a finn könyvtárakhoz, az olvasáshoz, a demokráciához és a szólásszabadsághoz...”. A harmadik emeleten található a „könyvmennyország”, a második szint a Kretív vagy „Városi Műhely”. Itt kapott helyet egy zenei stúdió, nagy teljesítményű nyomtatók, 3D-s nyomtatók, szkennerek találhatók itt, de varróműhely is működik ezen a szinten. A könyvtár egyes helyein tehát más és más készségekre van szükség és olyan szakemberekre, akik támogatni tudják az itt elérhető szolgáltatásokat. A könyvtár minden nap nyitva tart, minden szolgáltatást biztosítanak, 64 munkatárssal. Teamekben dolgoznak, a team felel az alapvető szolgáltatásokért. A teamek tagjai tanulhatnak egymástól, illetve minden munkatárs a szolgáltató pultnál is dolgozik – valójában egymás segítségével, egymástól tanulnak. Alapvető követelmény a munkatársak irányában a nyitott gondolkodás és viselkedés és annak belátása, hogy hibázhatnak is. Az egyszerűbb logisztikai teendőket 2 robot végzi, melyeket szakemberek üzemeltettek be, de a könyvtárosok működtetik azokat. „A könyvtári feladatok annyira kibővültek”, hogy megoldásuk túlmutat a könyvtárostól elvárt hagyományos kompetenciákon. A könyvtárosok sok mindent el tudnak végezni, de támogatni kell szakmai fejlődésüket, és mindehhez „bátorító légkörre, valódi segítségre, támogatásra van szükség” – zárta előadását Sauli Antti.

Angela Repanovici (professzor, Transilvania Egyetem, Brassó, Románia) **Speciális kompetenciák a könyvtári marketing kihívásaihoz** című előadását annak az egyetemnek a mottójával kezdte, ahol maga is tanít: „**Tanulj, hogy fontos szerepet tölthess be!**” – a mondat egyúttal a könyvtárak, könyvtárosok mottója is lehet.

Ahhoz, hogy könyvtári marketingről beszéljünk, jól kell ismernünk a könyvtári terület kihívásait. A digitális technológia „irdatlan” gyors fejlődése miatt, magunknak is meg kell tanulnunk használatát, felhasználóinkat pedig az információ kezelésében kell támogatnunk egy olyan kialakulóban lévő „hálózati társadalomban”, amelyet nekünk, könyvtárosoknak ismernünk kell, sőt annak jogi, etikai vonatkozásaival is tisztában kell lennünk. A marketing – Angela Repanovici előadása alapján – abban áll, hogy a használók változó igényeit felderítsük, megismerjük: mit is akarnak valójában. A marketing egy kommunikációs csatorna, amely valójában a tájékozódást szolgálja. A bevezető után az előadó áttekintette a könyvtári marketing történetét, megrajzolva annak „családfáját”. Ezt követően a Web of Science és a Clarivate Analytics adatbázisokban kezdeményezett keresés alapján – amely során a keresendő szavak a „marketing and librarians” voltak – megállapította, hogy a nemzetközi szakirodalom kulcsszavai a következők: információigények megismerése, gyűjteményépítés, önértékelés, használati akciók. Azzal együtt, hogy maga a keresés viszonylag nagy

találati halmazt hozott mégis úgy tapasztalja, hogy bár a könyvtáros egyesületek sokat tettek a könyvtári marketing meghonosításáért és rengeteg az ehhez kapcsolódó szakirodalom, ám néha mégis téves felfogásuk van az információs szakembereknek erről a tudományról. Sokszor bizonytalanok vagyunk a marketing területének terminológiájában, ezért sokkal több kurzust, továbbképzést javasol a könyvtárosok számára ezen a területen és az egyetemi képzések során. Az előadó szerint ugyanis maguk a marketing készségek tesznek bennünket könyvtárossá. Innováció, kreativitás, stratégiai gondolkodás, célok meghatározása stb. – ezek működtetik szakmánkat. A könyvtári marketing nem egy logó, egy reklám, hanem egy ciklus, a kialakított márka gondozás maga is egy folyamat. A marketing céljaink megvalósításához rendkívül nagy lehetőségeket biztosít a közösségi média, ezek jó bevált eszközök, melyek bevonásával közelebb kerülhet egymáshoz könyvtár(os) és olvasó.

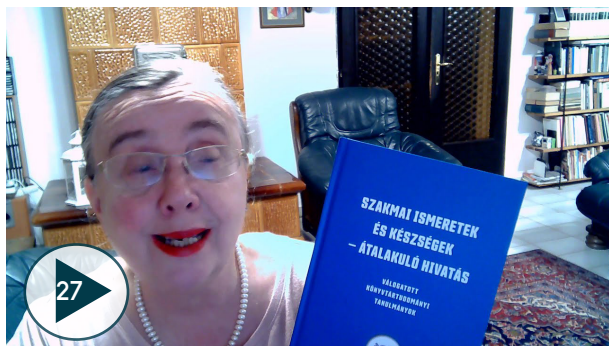
Gáti Gyöngyi ➤ (könyvtárvezető, Sárosoroszi, Ukrajna) **Innovatív kezdeményezések egy kis közösségben, azok kihatása a kisebbségi létben élőkre** című előadása volt a nap záró bejelentkezése. A település könyvtárát

a 2001-es árvíz tönkretette. A jelenlegi helyére másfél éve költözött gyűjtemény nemcsak szakirodalmi és szépirodalmi könyvek kölcsönzésében, hanem a falu kulturális életének szervezésében is aktív szerepet játszik. A Kárpátalján működő könyvtárosok feladatköre túlmutat

az olvasóközönség kiszolgálásán, hiszen küldetésük az itt élők identitástudatának erősítése, a nyelvi kultúra őrzése és megélése. Gáti Gyöngyi beszámolt a Hangraforgó együttesről, mely a könyvtárban működik: megzenésített versekkel, népi gyermekjátékokkal ismerkednek és lépnek fel különböző eseményeken az együttes tagjai. A könyvtár működését, fejlődését a Bethlen Gábor Alap, a Csoóri Sándor Alap és a Márai-program is támogatja.

HARMADIK NAP – 2020. DECEMBER 2.

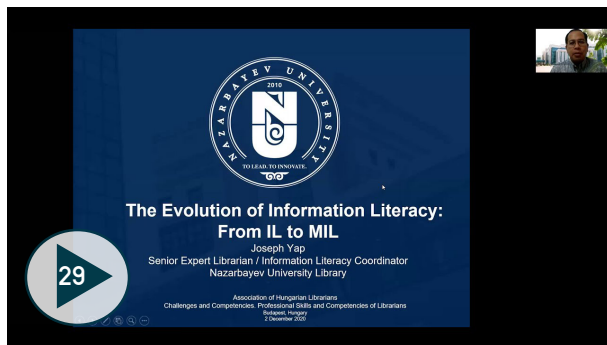
A harmadik nap is Barátné Hajdu Ágnes köszöntőjével indult, aki bemutatta az előadókat és ismertette az egyes előadások témáját is, melyek: az információs műveltség, médiaműveltség, olvasásnépszerűsítés témaköreivoltak. Ahogy az

elnök asszony elmondta, ezek a témák megfelelnek az MKE 2016-2021 közötti időszakra kidolgozott stratégiájának, melynek fontos része, hogy az egyesület az információs műveltség, digitális írástudás, olvasásnépszerűsítés terjesztése érdekében programokat dolgozzon ki, rendezvényeket szervezzon, és segítsen a tapasztalatok megosztásában. Többek között ennek a vállalásuknak tesznek eleget azzal, hogy meghívták az aznapi előadókat.

Az elnök asszony örömmel jelentette be, hogy elkészült az MKE első három (2016-2018) kompetencia-konferencia előadásából válogatott kötet,¹ mely a járvány miatt nyomtatásban még nem vehető kézbe, de az MTA REAL repozitóriumban már megtalálható.

¹ Barátné Hajdu Ágnes (ed.): (2020) Szakmai ismeretek és készségek – átalakuló hivatás: Válogatott könyvtár-tudományi tanulmányok. MKE, Budapest, 2020. 12. 07.

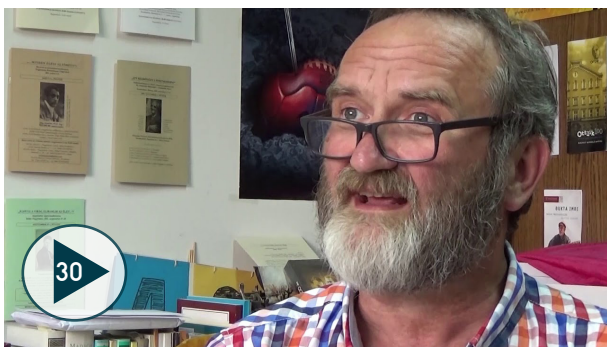
Joseph Yap (vezető szakértő, Referenzszé-
részleg Nazarbajev Egye-
temi Könyvtár, Nur-Szultan,
Kazahsztán) **Az informáci-
ós jártasság evolúciója: az
információs jártasságtól
(IL) az információs és média-
jártasságig (MIL)** című elő-

adása a következő vázlat szerint épült fel: az információs jártasság (IJ) és a média- és információs jártasság (MIJ) fejlődése, normatívái, keretrendszere, az ezzel kapcsolatos rendezvények és képzés a Nazarbajev Egyetemen és az egyetem könyvtárában. Rengeteg információ vesz bennünket körül, rengeteg információval van dolgunk – kezdte az előadó –, de komoly gondot okoz, hogy ezek közül kiszűrjük a nem hiteleseket. A könyvtárosnak az a feladata, hogy felkutassa az információkat, eligazodjon a valós és a téves információk között, és erre másokat is megtanítsa. A könyvtárosság egyenlő az élethosszig tartó tanulással, mely napjainkban mindenki számára alapvető attitűd. Az információs jártasság elsajátításával kapcsolatban a könyvtáraknak alapvető feladatuk van a kutatásban, a technikai eszközök biztosításában és használatában, és a jártasságra irányuló képzésben. Ezután az előadó ismertette az Amerikai Felsőoktatási és Tudományos Könyvtárak Szövetsége (ACRL) hat pontból álló felsőoktatási IJ keretrendszerét, majd a Nazarbajev Egyetem és Könyvtár IJ programját, melyet az ACRL programjával összhangban szerveztek meg. A képzés négy modulja: az információkeresés, kiértékelés, forráshivatkozás és a plágium elkerülése, plusz egy, a könyvtári tájékozódás.

Majd annak a kutatásnak az eredményeit ismertette, melyet 2018-ban végeztek az információs jártassággal kapcsolatban, mely során a mesterképzést befejező hallgatók szakdolgozatait elemezték, értékelték. Az előadó végül összefoglalta az IFLA Információs Jártassági Szekciójának állandó bizottsága által az információs jártasságról megfogalmazott programját és üzenetét. A média jártasságról (MIJ) szólva elmondta, hogy ez olyan kérdéseket vet fel, mint például hogyan távolítsunk el egy ellenőrizetlen információforrást a közösségi oldalunkról, vagy hogyan vegyünk le egy gyűlölködő vagy diszkrimináló posztot. A média- és információs jártasság, a „moszkvai nyilatkozat” szerint olyan ismereteket, attitűdöket, készségeket és gyakorlatokat egyesít, melyek az információkhoz és ismeretekhez való hozzáférést, elemzést, értékelést, felhasználást, előállítást és kommunikációt segítik, valamint olyan kreatív, jogi és etikai módszereket jelent, melyek tiszteletben tartják az emberi jogokat. A Nazarbajev Egyetemnek a média- és információs jártassággal kapcsolatos programja az UNESCO ajánlásait követi, mely elképzelés szerint az információs jártasság az oktatás minden szintjén a tanterv része.

A következő előadást így hirdette meg az MKE:

Fűzfa Balázs (irodalomtörténész, egyetemi docens, ELTE Berzsenyi Dániel Pedagógusképző Központ) **Élményközpontú irodalomtanítás a XXI. században.** Barátné Hajdu Ágnes a bevezetőjében elmondta, hogy Fűzfa Balázs számos

könyvtári és egyesületi rendezvényen volt már előadó. Ezekből az előadásokból, valamint főleg Berzsényi Dániellel, Radnóti Miklóssal, Ottlik Gézával és Weöres Sándorral foglalkozó irodalmi tanulmányaiból, no meg rendhagyó tankönyveiből (élményközpontú irodalomtanítás), irodalmi programjaiból (12 legszebb magyar vers, A nagy versmondás, olvasótáborok) is megismerhettük. A szokásos előadás helyett az MKE kompetencia-konferencián valójában részletet láthattunk egy 2017-ben, 60. születésnapjára készült portréfilmből, melynek címe: **Élmények (b)irodalma**. Sokat elmond Fűzfa Balázsról, egyéniségéről, törekvéseiről, munkájáról, az élményközpontú irodalomtanításról az a néhány gondolat, melyet a filmben hallhatunk tőle Ottlik Géza regényével kapcsolatban: „Az iskola a határon azt a hihetetlen érzést próbálja az ember számára megfogalmazni, hogy bármikor szinte, amikor nem is várja az ember, akkor is találkozhat a szabadsággal, a kegyelemmel, a szeretettel, mindazokkal az értékekkel, melyek fontosak számunkra. De főleg, hogyha az ember nyitott lélekkel várakozni képes ezekre az értékekre, akkor egész biztos, hogy megjutalmazza őt a sorsa.”

NEGYEDIK NAP – 2020. DECEMBER 9.

A negyedik nap előadásai december 9-én, lapzárta után zajlanak. A program szerint:

- **Ana Zdravje** (könyvtárvezető, Šentvid, Szlovénia):
A šentvidi könyvtár – zöld könyvtár. Kompetenciák és szolgáltatások, valamint
- **Szépvolgyi Katalin** (könyvtárvezető, Óbudai Platán Könyvtár Ezüsthelyi Könyvtára, Budapest) **Ezüsthelyi Könyvtár – újító zöld könyvtári kezdeményezések**
című előadásokat tekinthetik meg az érdeklődők. ►